

Gönderme Tarihi: 21.03.2019

Kabul Tarihi: 07.01.2020

*Bu bir araştırma makalesidir

Açık ve uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme

Öğretmen Hakan BARAN^a^a Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uzaktan Eğitim Bölümü

Özet

Bu araştırma açık ve uzaktan öğrenmede ölçme ve değerlendirme konusuna ilişkin bir derleme çalışması türündedir. Araştırma kapsamında “ölçme ve değerlendirme” ve “açık ve uzaktan eğitim” şeklinde belirlenen anahtar kelimeler kullanılarak alanyazın taraması gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda ilk olarak açık ve uzaktan öğrenmede ölçme ve değerlendirme türlerine ilişkin sınıflandırmalar tanıtılmıştır. Ardından açık ve uzaktan eğitimde kullanılan ölçme araçları hakkında bilgi sunulmuş, mega üniversitelerdeki ölçme ve değerlendirme yaklaşımları incelenmiştir. Yine, açık üniversitelerde değerlendirme sürecinde kullanılan ölçme araçlarının neler olduğu ve açık üniversitelerde ödev ve sınav yüzdeleri konularında bilgiler paylaşılmıştır. Son olarak Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi sınavları ve ders geçme konusu ele alınmıştır. Araştırma sonucunda açık ve uzaktan eğitim sistemleri kapsamında gerçekleştirilen ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin dünya genelinde, 21.yüzyıl öğrenenlerinin üst düzey düşünme becerilerinin değerlendirilmesine imkân sunacak niteliğe kavuşturulması gerekliliği ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Ölçme ve değerlendirme, açıktan ve uzaktan eğitim.

Abstract

This research is a compilation study on measurement and evaluation in open and distance learning. Within the scope of the study, the literature review was carried out by using the words “measurement and evaluation” and “open and distance learning”. In this respect, firstly, classifications related to measurement and evaluation types in open and distance learning were introduced. Then, information was given about measurement tools used in open and distance education and measurement and evaluation approaches in mega universities were examined. Also, information was given about the measurement tools used in the evaluation process in open universities and the percentage of homework and examinations in open universities. Finally, Anadolu University Open Education Faculty examinations and courses are discussed. As a result of this research, it has been revealed that measurement and evaluation activities carried out within the scope of open and distance education systems should enable the evaluation of high level thinking skills of 21st century learners worldwide.

Keywords: Measurement and assessment, open and distance education.

Giriş

Enformasyon ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, farklı uzaktan eğitim uygulamalarının gerçekleştirilmesine olanak sağlamıştır. Uzaktan eğitimdeki gelişmelere paralel olarak ölçme ve değerlendirme uygulamalarında da önemli gelişmeler sağlanmıştır. Değerlendirme süreci, tüm eğitim kurumlarının eğitim-öğretim faaliyetlerine ilişkin olarak bu sürecin tüm katılımcıları için geribildirim sağlanmasında önemli olmaktadır (Altan ve Seferoğlu, 2009). Bununla birlikte Jung (2005) ölçme ve değerlendirmenin, uzaktan eğitim kurumları tarafından son adım olarak görüldüğünü ve genellikle bu konuya gerekli önemin verilmediğini belirtmektedir. Nitekim ilgili alanyazın incelendiğinde, uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme konusundaki çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda bu çalışma uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme konusunda alanyazına katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

Bu çalışma literatür taramasına dayanan bir derleme çalışmasıdır. Akademik çalışmaların dışında yenilikçi her alanda başvurulması gereken ilk adımlardan biri olan literatür taramasında araştırma türüne göre değişen çeşitli yöntemler kullanılmaktadır (Köroğlu, 2015). Bu çalışma için yapılan literatür taramasında ise araştırma konusuna ilişkin alanyazına temel oluşturan çalışmalara yer verilmiştir. Çalışma için seçilen temel anahtar kelimeleri; “ölçme ve değerlendirme”, “açık ve uzaktan öğrenmede ölçme ve değerlendirme” oluşturmaktadır.

Açık ve Uzaktan Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme

Açık ve uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme türlerine ilişkin alanyazında farklı sınıflandırmalar ile karşılaşılmaktadır. Bu kapsamda en yaygın sınıflandırma, öğrenme etkinlikleri sürerken yapılan biçimlendirme (yetiştirme) amaçlı değerlendirme (formative assessment) ve öğrenme etkinlikleri sonunda gerçekleştirilen düzey belirleme (değer biçme) amaçlı yapılan değerlendirme (summative assessment) şeklindedir. Biçimlendirme (yetiştirme) amaçlı değerlendirme, çalışma materyallerinde verilen değerlendirme dışı etkinlikleri ve geribildirimleri, öğrencilerin gelişimlerini izlemelerine olanak sağlayan öz-değerlendirme testlerini, ödevlerden, akranlardan ya da öğreticilerden alınan geribildirimleri, öğretici ya da diğer öğrencilerle olan etkileşimi ve öğrencileri sınavlara hazırlayan testleri içermektedir. Düzey belirleme (değer biçme) amaçlı değerlendirme ise gözetimli dönem sonu sınavlarını, başarı notuna etki eden ödevleri ya da performans sınavlarını içermektedir. Düzey belirleme amaçlı değerlendirmenin temel amacı, öğrencilerin başarı durumlarını kayıt altına almak ve raporlaştırmaktır (Morgan ve O'Reilly, 1999, s.15). Açık ve uzaktan eğitimde değerlendirme

sürecine ilişkin olarak Simonson, Smaldino, Albright ve Zvacek (2012, s.268) ise objektif ve sübjektif değerlendirme ile biçimlendirme ve düzey belirleme amaçlı değerlendirme şeklinde bir sınıflama yapmıştır. Bu kapsamda objektif ve sübjektif değerlendirme, öğrencilerin başarısını ölçmede kullanılan araçların özellikleriyle ilgiliyken; biçimlendirme ve düzey belirleme amaçlı değerlendirme, ölçme sonuçlarının nasıl kullanılacağıyla ilgilidir.

Açık ve uzaktan eğitimde objektif testler, önemli sınırlılıkları olmasına karşın uygulama ve değerlendirmenin kolay olması, öğrenme/ders yönetim sistemlerinde kullanılabilmesi, bireyselleştirilebilmesi, kişiye uyarlanabilmesi, bilgisayarla notlandırılabilmesi ve anında geribildirim verilebilmesi açılarından avantaj sağlamaktadır. Çoktan seçmeli testler objektif testlere en iyi örnektir. Diğer yandan, araştırma makalesi, proje, çevrim-içi tartışmalar, e-portfolio ve kavram haritası sübjektif değerlendirmede kullanılan araçlardır (Simonson, Smaldino, Albright ve Zvacek, 2012, s.270).

Simonson, Smaldino, Albright ve Zvacek'e (2012) göre açık ve uzaktan eğitimde öğrencileri değerlendirmede kullanılan biçimlendirme ve düzey belirleme amaçlı değerlendirmede objektif ve sübjektif değerlendirmedeki ölçme araç ve teknikleri kullanılabilir. Bununla birlikte, biçimlendirme amaçlı değerlendirmede kullanılacak araç ve teknikler hem öğreticinin hem de öğrencilerin öğrenim süreci boyunca gelişimlerini izlemelerini sağlayacak şekilde ve sürekli geribildirim yoluyla öğrenme yaşantılarını zenginleştirecek biçimde tasarlanmalıdır.

Değerlendirme Yöntemleri

Eğitimde bilişsel, duyuşsal ve devinimsel (psiko-motor) alanlardaki özellikler ölçülmektedir. Bilişsel alan, bilgiler ve bilgilerden doğan zihinsel süreçleri; duyuşsal alan, duygu ve değerlerle ilgili davranışları; psiko-motor alan ise zihin ile kas koordinasyonu sonucu oluşan davranışları içermektedir (Gelbal, 2013). Eğitimde daha çok bilişsel davranışların kazandırılması ve bunların ne derece kazanıldığına belirlenmesine öncelik verilmektedir. Bu derecelendirmeyi ortaya çıkarmak için birçok farklı ölçme aracından yararlanılmaktadır.

Ölçme araçları bilişsel alan taksonomilerine göre hazırlanmaktadır. Bunlardan en yaygın olarak kullanılanı Bloom taksonomisidir. Bloom taksonomisine göre bilişsel alanın altı basamağı bulunmaktadır. Bunlar; bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme şeklindedir. Bloom taksonomisinde basamaklar basitten karmaşığa doğru ilerlemekte olup hiyerarşik bir yapı söz konusudur. Herhangi bir basamak, kendinden bir sonraki basamağın ön koşulunu oluşturmaktadır. Bilgi, kavrama ve uygulama alt düzey; analiz, sentez ve

değerlendirme ise üst düzey bilişsel basamaklar olarak kabul edilmektedir. Yenilenmiş Bloom taksonomisinde basamak isimleri hatırlama, anlama, uygulama, analiz, değerlendirme, yaratma şeklinde ele alınmaktadır.

Öğrenme/öğretme etkinliklerinin, fiziksel olarak farklı mekânlarda olan öğretici ve öğrenciler arasında ve çeşitli iletişim teknolojileri kullanılarak gerçekleştirildiği açık ve uzaktan eğitimde değerlendirme süreci, öğretici ve öğrenciler arasında farklı etkileşim türlerinin varlığından dolayı geleneksel eğitim ortamlarına göre çeşitli sınırlılıklar içermektedir. Öğreticinin, yüz yüze öğrenme ortamında olduğu gibi öğrencileri yazılı çalışmalarının yanı sıra derse katılımlarına ve sordukları soruların kalitesine göre değerlendirme gibi olanakları yoktur. Bu nedenle, öğrenci bilgisinin ölçülmesinde yazılı ödevler ve testler belirleyici role sahiptir (Puspitasari, 2010, s.60). Açık ve uzaktan eğitimde kullanılan ölçme araçları aşağıda detaylı olarak açıklanmaktadır.

Açık ve Uzaktan Eğitimde Değerlendirmeye İhtiyaç Olmayan Durumlar

Değerlendirme süreci kapsamında öncelikle öğrenmenin değerlendirilmesine ihtiyaç olup olmadığının dikkate alınması gerekmektedir. Öğrenmenin informal olduğu bir uygulama topluluğu olabilir ve öğrenenlerin kendileri neyi öğrenmek istediklerine ve öğrendiklerinden memnun olup olmadıklarına karar verebilirler. Diğer durumlarda, öğrenciler formal değerlendirilmek veya notlandırılmak istemeyebilir veya buna ihtiyaç duymayabilirler, ancak öğrenmeleri hakkında geribildirim almak isteyebilirler. “Bunu gerçekten anlıyor muyum?” veya “Diğer öğrencilere kıyasla nasıl yapıyorum?” gibi. Bu bağlamda uzmanlar veya daha deneyimli katılımcılar tarafından yapılan bazı informal değerlendirmeler, geribildirim sağlayarak ve öğrenenlerin yeterlik seviyesini belirleyerek öğrenmelerini genişletmelerine yardımcı olabilir. Son olarak, öğrenciler uzman bir eğitmen rehberliğinde hem öz-değerlendirme hem de akran değerlendirmesine katılarak öğrenmelerini genişletebilir.

Çoktan Seçmeli Testler

Çoktan seçmeli testler, matematik, fen ve mühendislik gibi alanlarda gerçekleri, fikirleri, ilkeleri, yasaları ve niceliksel prosedürlere ilişkin “objektif” bilginin değerlendirilmesinde oldukça kullanışlı olan maliyet-etkin bir yöntemdir. Bu değerlendirme biçimi, karmaşık problemleri çözme, yaratıcılık ve değerlendirme gibi üst düzey zihinsel becerilerin değerlendirilmesinde sınırlı kalmaktadır. Başka bir deyişle, çoktan seçmeli testler dijital çağda

ihtiyaç duyulan becerilerin çoğunun değerlendirilmesinde kullanışlı görülmemektedir. (Bates, 2014, s.549).

Açık Uçlu veya Kısa Cevaplı Sorular

Açık uçlu veya kısa cevaplı sorular, anlama ve eleştirel düşünme gibi daha ileri entelektüel becerilerin bazıları için kullanışlı, ancak öznelliğe açık ve pratik becerileri değerlendirmek için kullanışlı olmamaktadır. Yapay zekâ alanındaki gelişmeleri kullanarak, açık uçlu sorular için otomatik değerlendirme ile deneyler yapılmaktadır. Ancak şimdiye kadar otomatik değerlendirme tam anlamıyla başarılı olamamıştır ve hâlâ geçerli bilimsel anlamları belirlemede zorlanılmaktadır. Bu kapsamda çalışmalar devam etmektedir (Bates, 2014, s.549).

Proje Çalışması

Proje çalışması, içerik, bilgi yönetimi, problem çözme, işbirlikli öğrenme, değerlendirme, yaratıcılık ve pratik sonuçların anlaşılmasını gerektiren özgün becerilerin geliştirilmesini teşvik etmektedir. Geçerli ve pratik proje çalışması tasarlanması, eğitmen tarafından yüksek düzeyde beceri ve hayal gücü gerektirmektedir (Bates, 2014, s.550).

E-Portfolyolar

E-portfolyolar, yansıtma, bilgi yönetimi, öğretim gibi öğrenme faaliyetlerinin kaydedilmesi, değerlendirilmesi ve bireyin proje çalışmasına katkısının kaydedilmesi yoluyla öz-değerlendirmeyi mümkün kılmaktadır. E-portfolyolar genellikle öğrenci tarafından yönetilmekte, ancak resmi değerlendirme veya iş görüşmeleri için de kullanılmakta veya uyarlanabilmektedir (Bates, 2014, s.550).

Simülasyonlar, Eğitsel Oyunlar (Genellikle Çevrimiçi) ve Sanal Dünyalar

Simülasyonlar, eğitsel oyunlar (genellikle çevrimiçi) ve sanal dünyalar aşağıdaki beceri uygulamalarını kolaylaştırmaktadır.

- Karmaşık ve gerçek zamanlı karar verme,
- (benzetilmiş veya uzak) karmaşık ekipmanların çalışması,
- Güvenlik prosedürlerinin ve farkındalığının geliştirilmesi,
- Güvenli bir ortamda risk alma ve karar verme, manuel ve bilişsel becerilerin bir arada kullanılmasını gerektiren faaliyetlerde kullanışlı bir araçtır.

Söz konusu ölçme araçlarından bazılarının öğrencilerin bilgi ve yeterlik gelişimlerini desteklediği ve ayrıca bir kurs veya program sonunda bilgi ve beceri düzeylerinin değerlendirilmesini kolaylaştırdığı görülmektedir (Bates, 2014, s.551).

Akran Değerlendirme

Akran değerlendirme, hem biçimlendirme hem de düzey belirleme amaçlı değerlendirme etkinlikleri içerisinde yer almaktadır. Akran değerlendirme yükseköğretimde daha çok biçimlendirmeye yönelik değerlendirme aracı olarak öne çıkmakta iken, kitlesel açık çevrim-içi derslerle birlikte düzey belirleme amaçlı olarak kullanımı da yaygınlaşmaya başlamıştır (Ashton ve Davies, 2015). Akran değerlendirme yalnızca bir notlandırma prosedürü değil, aynı zamanda becerilerin de geliştirildiği bir süreç olup öğrenenlerin öz-değerlendirme yapmalarını kolaylaştırmaktadır. Akran değerlendirme, biçimlendirmeye yönelik değerlendirmenin önemli bileşenlerinden biri olarak görülmektedir (Black ve Wiliam, 2009).

Mega Açık Üniversitelerde Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımları

Eğitim süresince nesnel ya da öznel olarak gerçekleştirilen ölçme ve değerlendirmenin, sürecin tamamına yayılabilmesi ya da sadece eğitim sonrası yapılabilmesi gibi türleri vardır. Kısa cevaplı, çoktan seçmeli, doğru yanlış ya da eşleştirmeli sorulara bağlı olarak yapılan ölçmeler nesnel bir sonuca ulaştırırken; açık uçlu sorulara ya da proje ödevlerine bağlı olarak yapılan ölçme işlemlerinin ise daha öznel bir yaklaşım olduğu söylenebilir. Ancak, nesnel değerlendirme her ne kadar yargıda kolaylık sağlasa da üst düzey kazanımların belirlenmesinde, performansa dayalı ölçümler kadar etkili olamamaktadır (Simonson, Smaldino, Albright ve Zvacek, 2012). Bu nedenle farklı düzeyde kazanımlar için farklı ölçme araçlarının kullanımının önemli olduğu söylenebilir. Bu yapı yüz yüze eğitimde nispeten daha kolay olarak görülse de geniş kitlelere hitap eden, yüz binlerce öğrenciye sahip mega üniversitelerin de bu çeşitliliğe ulaşmaya çalıştığı görülmektedir (Chaudhary ve Dey, 2013). Chaudhary ve Dey'in (2013) mega üniversitelerdeki ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarına yönelik derledikleri veriler ve bu verilere ek olarak Anadolu Üniversitesi'nin ölçme ve değerlendirme sistemi Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1
Açık Üniversitelerde Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımları (Chaudhary ve Dey, 2013)

Açık Üniversite	Ölçme ve Değerlendirme Sistemi
Indira Gandhi Açık Üniversitesi	Üç katmanda değerlendirme yapmaktadır. Öz-değerlendirme, sürekli değerlendirmenin yapılmasına olanak tanıyan ödev sistemi (eğitmen ve bilgisayar notlandırmasına uygun) ve dönem sonu sınavı. Notunun %70'i dönem sonu sınavından aldığı nota bağlıdır.
İngiliz Açık Üniversitesi	Süreç değerlendirmesi ve sonuç değerlendirmesi yapılmaktadır. Öğrenci süreç boyunca tartışmalardan, seminerlerden, ödevlerden ve diğer etkinlikler aracılığı ile takip edilmekte ve sonuç değerlendirmesi sonrası dönem sonu notu iki türün birlikte hesaplanmasıyla ortaya çıkmaktadır.
Bangladesh Açık Üniversitesi	Sürekli değerlendirmeye olanak tanıyan eğitmenin notlandığı ödev yapısı ve dönem sonu sınavına göre öğrenci notu hesaplanmaktadır.
Allama Iqbal Açık Üniversitesi	Sürekli değerlendirme (dört ayrı ödev verilmekte) ve dönem sonu sınavı öğrenci notunu ortaya çıkarmaktadır.
Çin Açık Üniversitesi	Her öğrenenin kişisel öğrenme ortamına sahip olduğu bu üniversitede öğrenenler için süreç ve sonuç değerlendirmesi yapılmaktadır.
Anadolu Üniversitesi	Bazı küçük programlarda ödev gibi uygulamalara yer verilse de genel olarak sadece sonuç değerlendirmesi yapılmakta, öğrenen dönemde iki kere test edilmektedir. Elde edilen ortalamaya göre öğrenenin dönem sonu notu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 1 incelendiğinde, mega üniversitelerin çoğunluğunun yalnızca nesnel değerlendirmeye yoğunlaştığı ve dönem sonu sınavıyla değerlendirme yapmaktan kaçındığı görülmektedir. Bununla birlikte mega üniversitelerin giriş düzeyindeki hedeflere ulaşmanın yanı sıra, öğrenci performansını ortaya çıkarmak için ödev ya da eğitmen değerlendirmesine olanak tanıyan açık uçlu sorulara da yönelmeye başladıkları görülmektedir.

Nesnel ya da öznel değerlendirme kapsamında ölçme araçlarındaki çeşitlilik, ulaşılması amaçlanan bilişsel düzeye göre ve değerlendirme türünün ne olacağına göre değişmektedir. Zhang, Tsui, Jegede, Ng ve Kowk'ın (2002) çalışmasında, açık üniversitelerin yararlandıkları ölçme aracı türlerinin neler olduğu araştırılmıştır. İlgili araştırma sonuçları Tablo 2'de özet olarak sunulmaktadır.

Tablo 2
Açık Üniversitelerde Ödev ve Sınavlarda Kullanılan Ölçme Araçları (Zhang, Tsui, Jegede, Ng ve Kowk, 2002)

Açık Üniversite	Çoktan Seçmeli Sorular	Kısa Cevaplı / Boşluk Doldurulmalı Sorular	Açık Uçlu / Uzun Cevaplı Sorular	Proje
Çin Radyo ve Televizyon Üniversitesi (STVUS)	+	+	+	+
Indira Gandhi Ulusal Açık Üniversitesi (IGNOU)	+	+	+	
Hong Kong Açık Üniversitesi (OUHK)		+	+	
Güney Kore Ulusal Açık Üniversitesi (KNOU)	+		+	
Allama İqbal Açık Üniversitesi (AIOU)	+		+	
Sukhothai Thammathirat Açık Üniversitesi (STOU)	+		+	
Bangladeş Açık Üniversitesi (BOU)			+	

Tablo 2 incelendiğinde birçok açık üniversitenin farklı soru tiplerini kullanmaya özen gösterdiği görülmektedir. Burada en çok dikkat çeken veri ise daha çok ödev süreçlerinde de olsa listede yer alan bütün üniversitelerin açık uçlu soru kullanmalarınıdır.

Karadağ (2014) yedi mega üniversitenin değerlendirme sürecinde kullandıkları ölçme araçlarını incelediği çalışmasında, Anadolu Üniversitesi dışında kalan diğer bütün üniversitelerin açık uçlu soruları kullandığı ve çoktan seçmeli testler, açık uçlu sorular ve kendi kendini değerlendirmenin yoğunlukla kullanıldığı vurgusunu yapmıştır. Araştırmacı, söz konusu üniversitelerin ölçme ve değerlendirme aracı tercihlerini etkileyen faktörlerin neler olduğunu araştırmış ve özellikle öğrenim görmekte olan öğrenci sayısı faktörünün çoktan seçmeli testlere yönelimi zorunlu kıldığına dikkat çekmiştir. Bununla birlikte araştırmacı, en yüksek öğrenci sayısına sahip olan Allama İqbal Açık Üniversitesi'nin (AIOU) ödevlerde ve sınavlarda açık uçlu sorulardan yararlandığını, danışmanlar tarafından dereceli puanlama anahtarları kullanılarak değerlendirmelerin uzun bir sürece yayılarak yapıldığını da belirtmiştir.

Açık üniversitelerin yukarıda açıklanan değerlendirme türlerine bağlı olarak ödev ve sınav yüzdelerinin neler olduğunu inceleyen Zhang, Tsui, Jegede, Ng ve Kowk'ın (2002), ilgili araştırma sonuçları Tablo 3'te özet olarak sunulmaktadır.

Tablo 3

Açık Üniversitelerde Ödev ve Sınav Yüzdeleri (Zhang, Tsui, Jegede, Ng ve Kowk, 2002)

Açık Üniversite	Ödev (%)	Sınav (%)
Çin Radyo ve Televizyon Üniversitesi (STVUS)	20	80
Indira Gandhi Ulusal Açık Üniversitesi (IGNOU)	30	70
Hong Kong Açık Üniversitesi (OUHK)	50	50
Güney Kore Ulusal Açık Üniversitesi (KNOU)	30	70
Allama Iqbal Açık Üniversitesi (AIOU)	30	70
Sukhothai Thammathirat Açık Üniversitesi (STOU)	30	70
Bangladeş Açık Üniversitesi (BOU)	30	70
Tayvan Ulusal Açık Üniversitesi (NOU)	30	70

Tablo 3 incelendiğinde açık üniversitelerin ara değerlendirmelere olanak tanıyacak şekilde ödev sistemlerinden yararlandığı görülmektedir. Özellikle Hong Kong Açık Üniversitesinin başarı değerlendirmesinde yarı yarıya ödevlerden yararlanması uzun soluklu performanslara ve süreç değerlendirmesine önem verdiklerinin göstergesidir.

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sınavlarının Değerlendirilmesi ve Ders Geçme

Açıköğretim, İktisat ve İşletme Fakültelerinde dönemlerinde yeni kayıt yaptıran ve kaydını yenileyen öğrencilere güz ve bahar döneminde ayrı ayrı ara sınav ve dönem sonu sınavı yapılmakta olup öğrenciler cumartesi ve pazar günleri sabah ve öğleden sonra dört oturumda

sınavlara katılmaktadır. Sınavlarda soru kitapçığı ve cevap kâğıdı olarak iki tür belge kullanılmaktadır. Öğrencilere, sınava girecekleri her ders için 20 soru sorulmakta ve 30'ar dakika sınav süresi verilmektedir. Tüm sınavlar çoktan seçmeli test şeklinde hazırlanmakta ve bilgisayar ortamında değerlendirilmektedir. Bu sınavlarda öğrencilerin, derslerin her birinden ayrı ayrı başarılı olmaları gerekmektedir. Sınavlarda öğrenci sayısına bağlı olarak bir (A), iki (A, B) veya dört (A, B, C, D) kitapçık türü kullanılabilir. Çoktan seçmeli sorulardan oluşan test sınavlarında beş şıklı olarak hazırlanan her bir test için doğru cevap sayısından yanlış cevap sayısının dörtte biri çıkartılmaktadır. Elde edilen sonuç ile bir sorunun puan değeri çarpılarak sınav notu hesaplanmaktadır. Sınav notu sıfırın altındaysa bu not sıfır olarak kabul edilmektedir. Dönem içi notları ara sınav, kısa sınav, sözlü sınav, ödev ve uygulamalı çalışmalara verilen notlardan oluşmaktadır. Başarı notu ise dönem içi notları ile dönem sonu sınav notunun katkılarıyla hesaplanmaktadır (http-1). Yani, başarı notu ara sınav notunun %30'u, dönem sonu sınav notunun %70'i alınarak hesaplanmaktadır. Bununla birlikte İngilizce Öğretmenliği Lisans Programında başarı notunun hesaplanmasında, öğretim dili İngilizce olan derslerde ise ara sınav notunun %40'ı, dönem sonu sınav notunun %60'ı alınarak hesaplama yapılmaktadır. Son olarak ödev uygulaması olan derslerde, yapılan sınavlar sonucunda alınan notların başarı notuna katkısı ara sınav notunun %30'u, ödev notunun %20'si, dönem sonu sınav notunun %50'si şeklindedir.

Merkezî Açıköğretim ve Uzaktan Öğretim Programlarında ders bazında başarı notu alt sınırı uygulanmaktadır. Başarı notu alt sınır değeri, laboratuvar dersleri, uygulama dersleri ve İngilizce Öğretmenliği Lisans Programında öğretim dili İngilizce olan dersler dışında 30 puan olarak belirlenmiştir. Başarı notu alt sınır değeri 30 puan olmayan dersler için ise başarı notu alt sınır değeri aşağıdaki gibi belirlenmektedir:

- Laboratuvar derslerinde ve İngilizce Öğretmenliği Lisans Programında öğretim dili İngilizce olan uygulama derslerinde başarı notu alt sınır değeri 60 puandır.
- Öğretim dili Türkçe olan uygulama derslerinde ve İngilizce Öğretmenliği Lisans Programında öğretim dili İngilizce olan (uygulama dersleri dışında) derslerde başarı notu alt sınır değeri 50 puandır (http-1).

Sonuçlar

Ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin, örgün olarak veya açıktan/uzaktan yürütülmesine bakılmaksızın öğrenme sürecindeki rol ve önemi açıkça ortaya konmuştur. Bununla birlikte, günümüz enformasyon ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ile birlikte ölçme ve değerlendirme yaklaşımları da hızla değişmektedir. Nitekim, içinde bulunduğumuz yüzyıl açık ve uzaktan eğitim sistemlerinde önemli yenilikleri beraberinde getirirken ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarında da sürekli bir değişim gerektirmektedir. Yani, yüzyıllara göre değişim gösteren öğrenen yeterlikleri ile birlikte değerlendirme faaliyetlerinin de hem bilgi hem de beceri/yeterlik gelişimi açısından sürekli olması gerekmektedir. Bu nedenle, değerlendirme yöntemleri ve ölçme araçlarının seçimi ile diğer bileşenlerle olan ilgileri etkili bir öğrenme ortamının temel unsurları arasında yer almaktadır.

Özetle, bu çalışmada açık ve uzaktan eğitim sistemleri kapsamında gerçekleştirilen ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin dünya genelinde, 21.yüzyıl öğrenenlerinin üst düzey düşünme becerilerinin değerlendirilmesine imkân sunacak niteliğe kavuşturulması gerekliliği ortaya konmuştur.

Öneriler

- Ülkemiz açıköğretim sistemlerinde üst düzey becerilerin değerlendirilmesine yönelik olarak farklı ölçme ve değerlendirme yaklaşımları kullanılabilir. Bu kapsamda geleneksel çoktan seçmeli testlerin geçerliliğini arttıracak çalışmalar yapılabilir. Bunun yanı sıra, açık uçlu, kısa yanıt gerektiren ve boşluk doldurma sorularının sayıları arttırılabilir.
- Açıköğretim Sisteminde mevcut ölçme değerlendirme faaliyetlerinin yürütülmesinde sürekli değerlendirme etkinliklerine yer verilebilir.
- Çoktan seçmeli testi öğrencinin yanıtından ne kadar emin olduğunu ölçecek şekilde düzenlemek, klasik madde analizinin bize sağladığı bilgilerin yanında öğrencinin o konuda ne kadar doğru bilgilendirildiğinin de anlaşılmasını sağlamalıdır.

Kaynakça

- Altan, T. ve Seferoğlu, S.S. (2009). Uzaktan eğitimde değerlendirme süreci: Öğrenci görüşlerinin sistemin gelişimine katkıları. *3rd International Computer & Instructional Technologies Symposium (ICITS 2009)*. 7-9 Ekim 2009, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Ashton, S., & Davies, R.S. (2015) Using scaffolded rubrics to improve peer assessment in a MOOC writing course. *Distance Education*, 36(3), 312-334.
- Bates A.W. (2014). *Teaching in a Digital Age: Guidelines for Designing Teaching and Learning*. Vancouver BC: Tony Bates Associates Ltd.
- Black, P., & Wiliam, D. (2009). Developing the theory of formative assessment. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 21(1), 5–31.
- Chaudhary, S., & Dey, N. (2013). Assessment in open and distance learning system (ODL): A Challenge. *Open Praxis*, 5(3), 207-216.
- Kara, E. (2009). *Uzaktan yükseköğretimde ölçme değerlendirme ve Anadolu Üniversitesi Açıköğretim sistemi uygulaması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Gelbal, S. (2013). *Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Saray Matbaacılık.
- [http-1]. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Öğrenci Değerlendirme Sistemi. <https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/sinavlar-ve-sorumluluk-uniteleri/ogrenci-degerlendirme-sistemi> Erişim tarihi: 5 Ocak 2019.
- Karadağ, N. (2014). *Açık ve uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme: Mega üniversitelerdeki uygulamalar*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Mayfield, E. (2013). Six ways the edx announcement gets automated essay grading wrong. <https://mfeldstein.com/si-ways-the-edx-announcement-gets-automated-essay-grading-wrong/> Erişim tarihi: 7 Ocak 2019.
- Moore, M., & Kearsley, G. (2005). *Distance education: A systems view* (2nd ed.). Belmont: Thomson Wadsworth.
- Morgan, C., & O'reilly, M. (1999). *Assessing Open and Distance Learners*. Psychology Press.
- Morgan, C., & Meg O'R. (1999). *Assessing Open and Distance Learners*. London: Kogan Page.
- Puspitasari, K.A. (2010). Student assessment. Policy and Practice. In T. Belawati & J. Baggaley (Eds.). *Asian Distance Education* (pp.60-65). New Delhi: SAGE.

- Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M., & Zvacek, S. (2012). *Teaching and learning at a distance: Foundations of distance education* (3rd ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Zhang, W.Y., Tsui, C., Jegede, O., Ng, F., & Kwok, L. (2000). A comparison of distance education in selected Asian open universities. In *Proceedings of the 20th Conference of the Asian Association of Open Universities* (pp. 25-27).